

УДОСКОНАЛЕННЯ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ ВМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ ЗАСОБАМИ ФІТОЕРГОНОМІКИ

Гервас О.Г., Уманський Державний педагогічний університет імені Павла Тичини, кафедра професійної освіти та технологій за профілями, доцент, кандидат педагогічних наук, og.gervas@gmail.com.

Враховуючи рух нашої країни до європейського простору і спрямованість освітніх програм на інтеграцію та взаємообмін досягненнями сучасних методик розвитку особистості, одним з аспектів підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну до їх майбутньої практичної діяльності, являється формування в них художньо-конструкторських знань, вмінь та здібностей [3]. Однією з найважливіших умов ефективного формування та розвитку художньо-конструкторських умінь студентів спеціальності «Професійна освіта. Дизайн» є ознайомлення їх з основами ландшафтного дизайну.

Ландшафтний дизайн в останні роки став зв'язаний з новою сферою діяльності - фітоергономікою (від грецького «фітон» - рослина, «ергон» - робота, «номос» - закон). Фітоергономіка - нове перспективне направлення сучасної науки і практики. Термін введений в 1984 г. в зв'язку з виділенням особливого об'єкту дослідження в системі «людина - машина – середовище». Науковою основою фітоергономіки є комплексний підхід до вивчення систем «людина - машина – середовище». Фітоергономіка виникла на стику декількох наук: біології, медицини, ергономіки, психології, дизайну, ландшафтного дизайну. Синтезуючи досягнення цих наук, фітоергономіка вирішує практичні задачі оптимізації трудової діяльності людини з врахуванням цілого комплексу діючих факторів (антропологічних, психофізіологічних, екологічних, естетичних та ін.). Особлива увага приділяється досягненню комфортних умов в процесі праці, зниженню стомлюваності[1].

Відомо, що в процесі праці людина витрачає енергію, а в період відпочинку (у тому числі і короткочасного) накопичує її. Чим краще організовано відпочинок, тим вища продуктивність праці. Тому особливо доцільно в усіх ергономічних системах створення моделей рекреаційного мікросередовища з високим релаксаційним впливом.

Основними формуючими елементами таких просторів є рослини, з яких створюються флора- і фітокомпозиції. Флоракомпозиції є рослинними угрупованнями, які справляють високу емоційну дію на людину. Фітокомпозиції це різні угруповання рослин, які крім емоційної дії мають пануючий ефект. Вони являють собою підбір найбільш декоративних, екологічно стійких в мікрокліматичних умовах інтер'єру і володіючих високим ступенем антимікробної активності видів тропічних та субтропічних рослин і формування з цих видів фітокомпозицій з направленим емоційним впливом. Фітокомпозиції знижують зорове, нервово, розумове, фізичне та ін. стомлення, покращують склад повітря виробничих приміщень. Флоракомпозиції надають емоційний вплив на людину.

Особливості формування фітосередовища полягають у послідовному проектуванні середовища з використанням природних елементів та виявленні декількох етапів [2].

На першому етапі аналізуються екологічні і ергономічні параметри середовища, в якому розміщуються фітокомпозиції (температура, вологість, освітленість, загазованість та ін.). Визначається ступінь забрудненості середовища джерелами виділення шкідливостей макрорівня та мікрорівня. Виявляється характер трудового процесу, його напруженість, ступінь та специфіка втоми. Асортимент фітокомпозицій підбирається з врахуванням особливостей мікроклімату, характеру виробничого процесу, а також враховуються біологічні якості рослин (їх необхідна фітоактивність, створення нормальних умов для зростання і розвитку рослин, освітленість, температура та ін.).

На другому етапі вирішуються питання функціонального характеру, враховуються просторово-організуючі властивості фітокомпозицій: створення композицій для розчленовування просторів або їхньої ізоляції, огорожі і захисту від шуму, пилу, газу та ін. На цьому етапі остаточно визначається розміщення фітокомпозицій у просторі інтер'єру та прогнозується їх сануючий вплив.

На третьому етапі створення фітокомпозицій враховуються естетичні властивості рослин (висота, форма, структура, колір листя та ін.) і здійснюється формування композицій з метою направлено психологічного та емоційного впливу на людину, що викликає у неї позитивні емоції, які сприяють досягненню релаксаційного ефекту. Ефективність такого впливу фітокомпозицій на людину досягається імітацією природного ландшафту з включенням колориту, виявленням характеру композиції та властивостей її елементарних форм, а також з урахуванням додаткових факторів впливу (освітлення, музика, ароматизація середовища).

На заключному етапі формування фітосередовища здійснюється остаточний підбір рослин у відповідності з викладеними особливостями проектування. Для озеленення як виробничих, так і житлових та громадських інтер'єрів застосовуються наступні рослини:

- декоративно - листяні (із красивим декоративним листям);
- ампельні та виткі (утворюючі звисаючу та прямовисно витку форму);
- декоративно - квітучі (які являють собою групу різноманітних по забарвленню, формі рослин з різноманітним періодом цвітіння);
- декоративно - плодові (для зимових садів застосовуються в основному карликові рослини: персик, гранат та ін.)[1].

Формування фітосередовища в інтер'єрах залежить від загального архітектурно-художнього задуму та функціонального визначання того або іншого простору і здійснюється, як викладено вище, в три етапу.

Розрізняють декілька типів інтер'єрів: – виробничі та службові; – рекреаційні (призначені для здійснення короткочасного перепочинку) –

житлові (передпокій, гостинна, кухня, ванна та ін.); – видовищні та виставочні; – допоміжні (вестибюлі, сходові майданчики, підсходові простори) та ін.

Розміщення рослин в інтер'єрах як один з елементів загальної художньої композиції повинно підкорятися її головній умові - масштабності. В низьких приміщеннях недоцільно розміщувати такі рослини, як пальму, фікус та ін. За своїм розташуванням і емоційним впливом рослинні угруповання можуть бути раптового та наростаючого, рівномірного і імпульсного впливу. Крім того, флора - і фітокомпозиції можуть являтися головним акцентом в інтер'єрі при його композиційному рішенні в цілому або візуальним фоном для декоративної скульптури, малих архітектурних форм, або органічним додатком архітектурно- просторового рішення інтер'єру та ін. [2].

При складанні флора- і фітокомпозицій використовуються натуральні рослини, штучні і сухоквіти. У формуванні фітосередовища використовуються наступні рослинні угруповання: точкові композиції - рослинні угруповання, що складаються з одного – трьох рослин. Вони можуть бути підлоговими, настільними, настійними, виконані як підвісні квіткарки або кашпо, а також будь-який невеликий декоративний зелений акцент в інтер'єрі; лінійні композиції є складніші рослинні угруповання, що складаються з п'яти і більш видів рослин. Вони можуть бути підлоговими і розміщуватися у вигляді зеленого бордюру уздовж віконних отворів, уздовж однієї із стін або у вигляді ажурної перегородки, а також можуть бути і настінними; групова глибинна композиція - як правило, складається з декількох груп рослин, що займають певний простір об'єднаних єдиним художнім задумом; групова плоско-орнаментальна - може бути складена з окремих підлогових квіткарок (з урахуванням їх хорошого огляду) у вигляді окремих розеток або плям будь-якої форми.

Одним з видів групової орнаментальної композиції є вертикальна композиція; вертикальна композиція - може бути сформована як з однієї

рослини, так і з декількох рослин на тлі світлої стіни, світлового отвору або спеціального світлового екрану. Для цього підбирають рослини з виразним силуетом, ажурною кроною або орнаментальним листям. Вертикальна композиція застосовується для декорування стін, грант, світлопрозорих отворів, перегородок; мікроландшафтний фрагмент - є складна композиція, що формується з декількох рослин, які імітують природний ландшафт. У такі мікроландшафти можуть бути включені камені, галька, пісок і ін. елементи природного середовища [1].

Велике значення у формуванні та розвитку художньо-конструкторських вмінь студентів спеціальності «Професійна освіта. Дизайн» відіграє дисципліна «Художня проектування у дизайні середовища». Програма дисципліни включає, у тому числі, таку важливу вимогу: студент повинен самостійно виконати ландшафтне рішення фітокомпозиції або флоракомпозиції в інтер'єрі громадської або промислової забудови та виконати ескіз об'ємно-просторової композиції заданого інтер'єру методами фрагментарної або фронтальної перспективи.

Уміння розробляти і вирішувати художньо-конструкторські задачі є невід'ємною частиною творчості майбутнього фахівця у галузі дизайну, це передбачає врахування закономірностей формоутворення і принципів художнього конструювання різноманітних об'єктів предметного середовища.

Список літератури

1. Крижанівська Н. Я. Основи ландшафтного дизайну / Н. Я. Крижанівська- К.: Ліра-К, 2009. – 218 с.
2. Лебедев Ю.С., Рабинович В.И., Положай Е.Д. и др. Архитектурная бионика — М.: Стройиздат, 1990 г. — 269с. 6. Михайленко В.Є., Кашенко О.В. Основи біодизайну: Навч. посібник. - К.: Каравела, 2011.- С.110-113.
3. Вивчення форм природи - важлива складова професійної підготовки дизайнера/ А. Олексієнко, В. Севери // Вісник ХДАДМ. – Харків : ХДАДМ,2008.- №6 - С.62-65